

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Het hart van de systeemtherapie

Symposium 40 Jaar Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie en afscheid Frans Holdert
[Amsterdam, 16 april 2025]

Jan Meerdinkveldboom

Twee belangrijke redenen om een symposium te organiseren: het Amsterdams Instituut voor Gezins- en Relatietherapie (AIGR) viert het veertigjarig bestaan en Frans Holdert, een van de grondleggers ervan, vertrekt daar na eveneens veertig jaar! De locatie in Venue Collective is verrassend gelegen aan de zuidkant van Amsterdam, ogenschijnlijk in een industriegebied: een prima gelegenheid in alle opzichten. Na de ontvangst door kleurrijk uitgedoste dames, die ongetwijfeld diversiteit uitbeeldden én aangaven hoe bont het scala van de systeemtherapie is geworden, was het niet verwonderlijk dat Frans Holdert de eerste spreker was. Hij stond uitgebreid stil bij zijn oma Kof, die steeds beschikbaar was voor mensen met problemen en die hen geruststelde. Dat door haar geplante zaadje sloeg bij hem aan en bepaalde later sterk zijn wijze van hulpverleners. Na in zijn opleiding tot kinder- en jeugdpsychiater te zijn geïnspireerd door Jaap Haga en Justine van Lawick, kwam hij in 1983 in contact met Marian Ploegmakers-Burg en Bert Sanders. Het resultaat hiervan was de oprichting van het AIGR in het jaar 1985. Vervolgens somde hij de voor hem tien belangrijke uitgangspunten van systeemtherapie op, zoals integratief werken, het samen doen en beginnen bij de kinderen als je een gezin voor het eerst spreekt. Twee zaken die voor hem het meest essentieel zijn, zijn: altijd bereikbaar zijn – hij gaf zijn cliënten zijn persoonlijke telefoonnummer in het vertrouwen dat zij niet onnodig

zouden bellen – en: geef mensen een plek in je hart en houd contact. Voorts sprak hij over zijn onderzoek waarbij hij van circa 200 mensen, onder wie cliënten en supervisanten, een reactie had gekregen op zijn vragenlijst over hoe hun contact met hem bevallen was en wat ze het belangrijkste hadden gevonden. Ook sprak hij open en eerlijk over welke zaken niet goed waren verlopen. Om tot de slotsom te komen dat het therapeutische contact bij het hulpverleners steeds het belangrijkste is en blijft. Als multitalent eindigde hij met een door hemzelf geschreven liedje, gezongen en begeleid op zijn gitaar. Ook daar kwam zijn relativeringsvermogen bij kijken. Een prachtig afscheid, beantwoord door een ovationeel applaus!

Ellen Aptroot, opleider, supervisor en deskundige op het gebied van organisaties zoals familiebedrijven, vervolgde met een enigszins filosofisch betoog over het terecht komen in een andere levensfase, waarin je sporen blijkt te hebben nagelaten die nieuwe vruchten doen ontstaan. Die nieuwe fase kan ook een organisatie behelzen, waarbij het langetermijndenken voorop moet staan teneinde goede voorouders te zijn. Nodig voor de continuïteit van de organisatie zijn: blijven reflecteren, ervaringen uitwisselen, gedeeld leiderschap en niet te vergeten idealisme en geneigdheid tot innoveren. Holderts dochter Jara sloot samen met een gitarist het eerste gedeelte van het symposium af met een prachtig muzikaal intermezzo met teksten over weggaan.

De eerst gevolgde workshop van Adam Holten, systeemtherapeut en psycholoog, en Erik van der Elst, systeemtherapeut en dramatherapeut, betrof een speelse manier om de zogeheten heilige huisjes te onderzoeken. Inventariseren in kleine clubjes leverde talrijke van die uitgangspunten op, die vervolgens door alle aanwe

Het hart van de systeemtherapie

zigen getest werden op hun houdbaarheid. Om een aantal te noemen: meervoudige partijdigheid, geef je je cliënten wel of niet je privételefoonnummer, kun je als single wel relatietherapie geven, moeten kinderen na een scheiding altijd contact blijven houden met beide ouders, mag er een vorm van lichamelijk contact bestaan, mag je als dank cadeautjes ontvangen? Daarna werd per onderwerp aan de deelnemers gevraagd het tegendeel te gaan verdedigen. Het was een speelse maar ook mooie wijze om die heilige huisjes te onderzoeken. Het leidde tot een tweetal conclusies: (1) Deze huisjes mogen geen dogma's zijn, en (2) Zonder deze huisjes treedt chaos op. Kortom, verhelderend en toch niet helemaal, maar dat kan dus ook niet.

De tweede workshop, gegeven door Jelmer Kors en Asia Wielkens, beiden systeemtherapeut, ging over een aspect waar volgens hen hedendaags te weinig belangstelling voor is: Hoe rond je een therapieproces goed af? Hoe bestendig je de effecten van het therapietraject? Immers: in vijftientig procent van de afgeronde trajecten vallen jongeren na het afsluiten terug. Kors en Wielkens presenteerden het maken van een video die ouders en kind mee naar huis krijgen. Daarop worden alle aspecten verbeeld die nodig zijn om de aangeleerde vaardigheden overeind te houden, plus de afspraken die daarvoor nodig zijn. De tekst wordt ingesproken door de therapeut met wie het gezin bekend is: de therapeut gaat dus op zekere wijze mee naar huis. Tijdens de workshop maakte Wielkens op basis van een bestaand format ter plekke zo'n video aan de hand van een casus van een van de deelnemers. Tot slot liet Kors weten dat hij zijn werkwijze aan het onderzoeken is. Mijn nieuwsgierigheid werd geprikkeld, immers, over dit natraject is tot nu toe bar weinig gepubliceerd.

Er volgden nog drie plenaire optredens waarbij om te beginnen Marinda Koopmans, kinder- en jeugdpsychiater en systeemtherapeut, stilstond bij het onderwerp veerkracht. Hoe goed kan iemand moeilijke, lastige en niet te beïnvloeden situaties verdagen? Je kunt zicht krijgen op veerkracht met onder andere het onderzoek van de familieachtergronden, de tijdslijn en een sociogram. Over veerkracht van systeemtherapeuten bestaat geen literatuur. Een klein, verkennend onderzoek van Koopmans leverde enkele gegevens op: de sterke identificatie met het vak, het vertrouwen in zichzelf, de roeping van het vak, het steeds samenwerken met anderen, het ervaren van verbinding met de cliënten, plus het besef dat het goed is wat ik doe. Een onderwerp dat zeker nog verdere verdieping mag krijgen.

Flip Jan van Oenen, gepensioneerd arts en systeemtherapeut, sloot met zijn betoog over 'verdragen' goed aan bij veerkracht. Zoals hij recent in zijn boek met dezelfde titel (2025) onderzocht, blijkt dat therapie, in welke vorm ook, maar bescheiden effecten heeft op iemands welzijn en klachten. De cliëntfactoren bepalen het meeste van het nut ervan, net als diens ecosysteem. Wat blijkt: de tijd is de belangrijkste heemeester! Therapie helpt dan ook vooral leren verdragen dat niet alles volmaakt is en kan worden. Groei van de ggz is dan ook geen oplossing in deze tijd van hoge aantallen mensen met mentale ongemakken; het begrenzen van het aanbod lijkt nuttiger te zijn. Daarbij kan het aantal sessies beperkt blijven tot zeven stuks en dient er tijdig te worden afgesloten. Geen aange-name boodschap om te horen, we willen immers allemaal veel betekenen voor onze hulpvragers, maar wel één om over na te denken.

Justine van Lawick, klinisch psycholoog, systeemtherapeut, psychotherapeut en

Het hart van de systeemtherapie

opleider, sloot de dag af, waarbij ze zich richtte tot Frans Holdert. Ze gebruikte diens kinderboek dat hij samen met zijn twee dochters schreef en waarvan hij de tekeningen maakte – dat kan hij dus ook. Het verhaal van *Varkentje op wereldreis* werd door haar op geestige wijze gebruikt om de parallellen te laten zien tussen dit verhaal en het werken als systeemtherapeut.

En toen kwam nog het feitelijke afscheid, in aanwezigheid van familieleden en vrienden van Holdert. Zijn partner Marian Ploegmakers-Burg, klinisch psycholoog, psychotherapeut en systeemtherapeut, illustreerde hun gezamenlijke levensloop met een treinreis die je zowel vooruitkijkend als terugkijkend kunt beleven, afhankelijk van je positie in de trein. Vervolgens kwamen er video's gemaakt door zijn dochters waarin AIGR-collega's aangaven hoe ze hem beleefd hadden en wat ze karak-

teristiek vonden aan hem als persoon en als therapeut. Er was nog een cabaretseke afsluiting en tot slot werden toepasselijke liederen gezongen door alle collega's, uiteraard op melodieën van Amsterdamse klassiekers. Een mooier afscheid kan men zich niet denken. Het geheel was daarmee een interessant en menselijk warm feest.

Jan Meerdinkveldboom is gepensioneerd jeugdpsychiater en systeemtherapeut en redactielid van het tijdschrift *Systeemtherapie*.

Referentie

Holdert, M., Holdert, F., & Holdert, J. *Varkentje op wereldreis*. Uitgave in eigen beheer.
Oenen van, F.J. (2025). *Verdragen – over de hulp helpt mythe*. Boom.

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037003011>